УШТЕ ЗА РАЗМЕНАТА НА УМЕТНИЧКИТЕ ДЕЛА

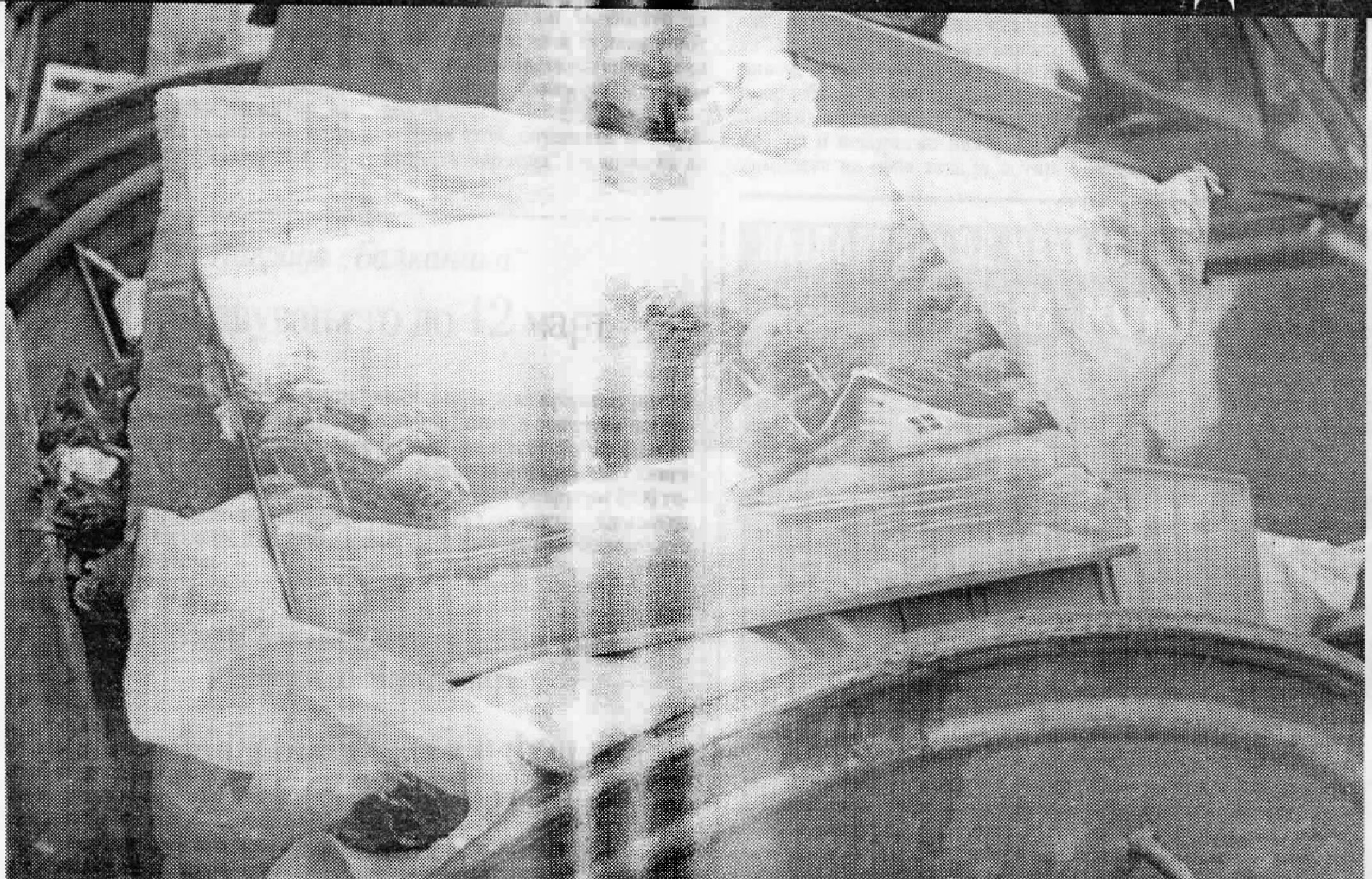

Животинското царство на македонската држава

Иљада зошто - ниту едно затоа!

ЗВЕЗДАН ГЕОРГИЕВСКИ

По малку чудната изјава на портпаролот на Министерството за култура Оливер Шамбовски, дадена за нашиот весник, по повод размената на уметнички дела меѓу Уметничката галерија од Скопје и приватни сопственици од СР Југославија, во која се вели дека Министерството смета дека уметничките дела, чиј што автори се од Република Македонија, треба да се наоѓаат во матичната земја и дека најбезболен начин тоа да се направи е размената на уметнички дела, кажува барем едно - дека државата го третира уметничкото наследство како оние сликички од популарното чоколатче "Животинско царство"! Можеби и како собирање сликички за албум со фудбалери!

Демек имам седум Надежди Петровиќ, четири диносауруси, две амеби и четири човечки рибички, па ќе менуваме по една! Или вака, давам три Мартиноски за еден Роналдо! Може и обратно, се разбира!

Во таа смисла, му веруваме на Министерството кога вели дека најбезболен начин е размената - на дупликатите! (Иако е премногу банално да се објаснува дека уметничките дела немаат дупликати. Поточно ги имаат, ама тие се нарекуваат фалсификати, што ќе рече дека е можно и од другата страна да добиеме некој - дупликат!)

Веројатно и на Уметничката галерија и е најбезболен начин да добие едно дело од Вангел Наумовски, ако го размени за едно дело од Емануел Видовиќ ("Трогир", 1948), особено ако се знае дека Уметничката галерија за целиот период на творештвото на Вангел Наумовски не нашла за потребно да откупи било какво негово дело! Немам обичај да се занимавам со хипотези, но што се случува ако маестро Наумовски се реши да подари едно од неговите дела токму на Уметничката галерија? Дали и Емануел Видовиќ ќе подари некое дело на Уметничката галерија? Нема, јасно. Човекот е починат.

И има право господинот Оливер Шамбовски, кога вели дека во полемиката што се одвива на страниците на "Утрински" не беа понудени "доволно издржани аргументи против, што уште повеќе го зацврсти ставот на Министерството за култура за исправноста на размената на делата", само е прашање зошто ставовите на академик Томе Серафимовски, на Илија Пенушлиски, па и на Владимир Величковски не се доволно аргументирани.

Добро! Се поставува и прашањето зошто повеќе ликовни уметници, критичари, интелектуалци, јавни личности... не се јавија во оваа полемика? Можеби не беа доволно испровоцирани? Лично, не веруваме, затоа што токму вакавата теза значи катастрофа не само за нашата уметност, ами за културната и творечката клима воопшто. Зошто, на пример, официјално не се јавија институциите кои се надлежни за оваа проблематика? На пример, Музејот на современа уметност. Веројатно и тие не беа доволно испровоцирани.

А може и вака - неофицијално дознаваме дека нов претседател на Управниот одбор на Музејот на современа уметност е Викторија Васев Димеска, инаку директор на Уметничката галерија, а член на тој одбор е Борис Петковски, инаку член на комисијата која ја вршеше размената на делата. Ако се земе предвид дека директор на Музејот е Емил Алексиев, исто така член на истата комисија, тогаш можеби и навистина не може да се очекува ниту поединечна (од вработените во Музејот), а особено не институционална реакција. Можеби затоа и нема многу аргументи за, што би рекол Шамбовски.

> Зошто уметничкото богатство се третира на ниво на сликички од фудбалери што ги собираат децата?

Кои се тогаш мотивите за оваа размена, но и за децидниот став на Министерството дека трампањето сликички ќе продолжи?

Една теза, слушната во "културната чаршија" би можела да се сведе на синтагмата "Тарабуновизам во ликовната уметност". Според неа, не е во прашање етноцентризмот во владеечката културна политика, ами е во прашање "ослободување" од сите дела што имаат "југословенски" предзнак. "Југо-носталгијата" треба да се искорени на сите нивоа, а особено на она што се подразбира како идејно (идеолошко), културно (културолошко), па и историско ниво. Легитимноста на оваа теза ја потврдува фактот што Уметничката галерија во својата таканаречена "југословенска колекција" има повеќе од 400 дела. Замислете само колку дела на македонски автори би се вратиле во матичната земја, кога ќе се трампаат за оваа колекција!

> Тарабуновизам во ликовната уметност, бизнис или безболен начин на уметничкиот етноцентризам?

Има, се разбира, и попрозаични тези, кои, пред сè, се базираат врз недоволната транспарентност на веќе извршената трампа. Без оглед на одобрувањето на Министерството, на формирањето на компетентна комисија, на учеството на Уметничката галерија, која претендира да стане Национална галерија, прашањето што се поставува е зошто разменетите дела ("Мртва природа", Марко Челебановиќ, 1960; "Моите сестри", Надежда Петровиќ, 1911; "Гробишта", Милан Миловановиќ, 1920; "Момче со качкет", Петар Добровиќ, 1932/33; "Пејсаж", Петар Лубарда, 1927; "Мртва природа", Иван Табаковиќ, 1938/40; "Трогир", Емануел Видовиќ, 1948; "Композиција", Мило Милутиновиќ, 1958) не беа прво понудени на македонскиот пазар? Или, ете, зошто не токму на Музејот за современа уметност, кој претендира да стане регионален центар на модерната уметност?

Впрочем, како и кај сите нетранспарентни потези и тука е отворен патот за низа шпекулации. Зошто е одбран токму Белград за оваа размена на сликичките од "Животинското царство"? Зошто размената се врши со приватни колекционери? Зошто воопшто се врши размена? Зошто се остава простор за сомнеж дека вредноста (во пари) на сликите што сме ги добиле е далеку помала од вредноста на оние што сме ги дале? Конечно, зошто се отвора простор за полемизирање по ова прашање?

Се разбира дека размената на уметничкото благо може да се подведе под терминот "зделка", само во ситуација кога станува збор за "најбезболниот начин" за нашата држава, значи во случај кога нема изразен еквивалент за вредноста на делата (на пример, пари), останува отворено прашањето за чија сметка се прави таа зделка! Немаме никаква намера да прејудицираме било чија злоупотреба, имаме само намера барем уште еднаш да предупредиме дека овој пат навистина не се менуваат цамлии и сликички (иако и во тој случај нивната вредност се споредува со посредство на паричната вредност).

На крајот, иако не е најмалку важно (напротив) се поставува прашањето во концептот на таканаречената Национална галерија. Многу држави на многу континенти имаат свои национални галерии, меѓутоа ниту една (токму ниту една!) не подразбира во својот концепт да има само дела од домицилните уметници! Напротив! Философијата "Најдоброто од Македонија", би морала да подразбира и филозофија "Најдоброто во Македонија".

Само како пример: обидете се да изнесете преку границата некое уметничко дело. Сигурно ви се потребни илјадници хартии за да го изнесете тоа дело надвор од државата, но затоа во оваа држава каде што го внесувате не ви бараат ништо, освен можеби рутинска проверка дали е сликата украдена или не.

Дали некој се запрашал зошто е тоа така?

Одговорот, за нас, е прилично болен: за да не се случат некакви нетранспарентни и несоодветни размени, зашто уметничките дела сепак не се сликички од "Животинско царство"!

Награда „Балканика“

Пријавувањето до 12 март

Книгоиздателството "Култура" информира дека крајниот рок за пријавување за наградата "Балканика" што ја доделува истоимената фондација за најдобра прозна, поетска и есеистичка книга е 12-ти март. За наградата "Балканика" можат да конкурираат книги објавени меѓу 30-ти ноември 1999 година и 28-ми февруари 2000 година. Националното жири својата одлука ќе ја соопшти најдоцна до 1-ви април годинава, а книгите може да ги пријавуваат издавачите или самите автори.

(Н.П.)

Протест на Здружението на албанските издавачи во Македонија

Да се формира посебен фонд за албанското издаваштво!

Здружението на албанските издавачи упати остар протест до Министерството за култура, по објавување на резултатите од Конкурсот за издавачка дејност со кој се поддржани 240 македонски, три влашки и 35 албански изданија.

"Министерството за култура "во сопственост на министерката ганка самоилова - цветанова" најблаго речено извршило измама поддржувајќи само 35 албански изданија", се вели во протестот. Здружението бара итно да се формира посебен Совет за албанска издавачка дејност во Македонија, кој ќе располага со најмалку 23 насто од финансиските средства предвидени за издавачка дејност.

Здружението на 20 албански издавачки куќи го повикува министерот за култура да со нив да одржи работна средба и што поскоро да ја напушти логиката на игнорирање на албанската култура, што ја практикуваа и претходните министри за култура, кои не најдоа за сходно и никогаш немаа време за средба со албански претставници на културата и литературата.

(МАКФАКС)